

Yetişkin Din Eğitimcilerinde Bulunması Gereken Özellikler

M. Akif KILAVUZ

Yard. Doç. Dr.; U.Ü. İlahiyat Fakültesi

Özet

Öğrenme açısından çocuk ve yetişkinlerin farklı özellikleri olması sebebiyle yetişkinlerin eğitimi ile ilgilenen öğretmenlerin farklı bir donanuma sahip olmaları gerekmektedir. Din eğitimcisi yetişkinlere ilgi göstermeli, onları desteklemeli ve cesaretlendirmelidir. Yetişkin öğrencileri desteklemek ve cesaretlendirmek büyük ölçüde diyalogla gerçekleşmektedir. Diyalog ortamının oluşturulması da güven verici, sevgi ve saygıya dayalı ilişkiler sonucu meydana gelmektedir. Öğrenme ortamı, öğretmen öğrenci arasında elde edilen güven ve saygı ile şekillenmektedir. Karşılıklı güven ve saygı, ifade hürriyetini kuvvetlendirmektedir. Bu unsurların eğitimin bir parçası olması durumunda yetişkinler, eleştirel bakış açısı kazanarak araştırmaya yönelik bir öğrenme ortamına kavuşmuş olurlar.

Abstract

Features of the Adult Religious Educators

As children and adults have different features from the point of learning, the teachers dealing with adult education should have different equipment. religious educator should interest in adults, support and encourage them. this occurs by way of dialogue. dialogue occurs by way of relations depending on reliability, love and respect. learning milieu is formed by trust and respect occured between teacher and adult student. Respectively trust and respect make expressing freedom stronger. as these elements become parts of education, adults reach a learning milieu by getting a critical point of view.

Anahtar Kelimeler : Yetişkin, din eğitimi, din eğitimcisi

Key Words : Adult, religious education, religious educator

Giriş

Ülkemizde yetişkin din eğitiminin daha nitelikli, verimli ve modern normlara uygun hâle getirilmesi hususu resmî ve gayr-i resmî çeşitli toplantılarda dile getirilmektedir. Bu açıdan yetişkin din eğitimi çerçevesinde beşerî ilişkileri gelişmiş, manevî ve psikolojik konularda duyarlı ve iletişim becerisine sahip yetişkin din eğitimcilerine ihtiyaç duyulmaktadır.

İnsanoğlu hayatı boyunca bazı hususlarda aynı yöntemlerle öğrenmeyi devam ettirirken, yaşının ilerlemesi sonucunda öğrenme metot ve biçiminde çocukluk dönemine göre farklılıklar göstermektedir. Bu ihtiyaç sebebiyle çocukların eğitimi ve öğrenmesiyle ilgili olan “pedagoji” kavramından sonra “yetişkinlerin öğrenmesine yardım etme bilimi” olarak “andragoji” kavramı ortaya çıkmıştır.

Yetişkinlerin eğitimi konusunda hizmet götüren din eğitimcileri, her şeyden önce yetişkinlerin bedensel, ruhsal, sosyal ve zihinsel gelişim özellikleri hakkında bilgi sahibi olma durumundadırlar.¹

Yetişkinlerin öğrenme ve iletişim konusundaki özelliklerini göz önünde bulundurduğumuzda, yetişkinlerin din eğitimiyle ilgilenen eğitimcilerin çocuk ve gençlerin din eğitimiyle ilgilenen öğretmenlerden farklı bazı özelliklere sahip olmaları ve farklı bir tavır ve tutum içerisinde olmaları gereği ortaya çıkmaktadır. Yetişkin din eğitimcilerinde bulunması gereken özellikleri aşağıdaki başlıklar altında ele almak mümkündür.

A. Destek ve Cesaretlendirme

Çocukların ve gençlerin eğitim programlarına devamları genellikle zorunlu iken, yetişkinlerin din eğitimi etkinliklerine katılımları gönüllü bir süreçtir. Yetişkinlerin çocuk ve gençlere oranla öğrenme konusunda bazı avantajlarının olmasının yanı sıra, bazı dezavantajlarının bulunması da söz konusudur. Bu açıdan din eğitimcilerinin yetişkinlerin eğitim etkinliklerine katılımlarını ve devamlarını sağlamak için onları destekleme ve cesaretlendirme tutumu içinde olmaları gerekmektedir. Bu açıdan din eğitimcisinin öğrenci ihtiyaç duyduğunda her zaman onun yanında bulunduğunu

---

¹ Vogel, Linda, J., *The Religious Education of Older Adults*, Religious Education Press, Birmingham, Alabama, 1984, s. 56; Foltz, Nancy, T., *Basic Principles of Adults Religious Education* (ed.) Nancy T. Foltz, Handbook of Adult Religious Education, Religious Education Press, Birmingham, Alabama, 1986, s. 34, 41; McKenzie, Leon, *The Religious Education of Adults*, Religious Education Press, Birmingham, Alabama, 1982, s. 124.

ve onunla ilgilendiğini göstermesi ve bu istekliliğini ona hissettirmesi gerekmektedir.²

Cesaretlendirme etkili bir öğrenme ortamı hazırlama uğraşısının en önemli parçalarından birisidir. İnsanları doğru bir şekilde cesaretlendirmek demek, onlara güvenildiğini ve ellerinden gelenin en iyisini yapmaya çalıştıklarından bir şüphenin olmadığını gösterebilmektir. Böyle bir atmosferin oluşturulabilmesi, yetişkinlerin daha hızlı bir şekilde öğrenebilmelerine imkan sağlamaktadır.³

Yetişkinler yeni bir şeyler öğrenirken genel olarak çekingen ve güvensiz davranışlarda bulunurlar. Öğrenmenin ilk aşamasındaki bu çekingenliğin sebebi, yapılması istenebilecek şeyleri tam anlamıyla doğru bir şekilde yerine getirememeye düşüncesidir. Bu düşünce yüzünden yetişkinlerin bir şeyler denemelerini sağlamak çoğu zaman zor olmaktadır. Bu “bir şeyler yapmayı denemekten kaçma” kaygısı öğrenme sürecinin yavaşlamasına sebep olabilmektedir.⁴

İnsanları cesaretlendirebilmek için her şeyden önce, onlara bir şeyleri başarabileceklerine inanıldığını göstermek gerekmektedir. Bir insanın becerilerine duyulan inanç, yeteri kadar gösterilebilir ve desteklenebilirse, o kişinin kendine olan inancının artması mümkün olacaktır. Bu inanç ve güven de, başarmak için gerekli olan öğrenme işini gerçekleştirme yolunda kullanılacaktır.⁵

Eğer bir şeyler yapmaya karar verme aşamasında öğrenci cesaretlendirilebilir, hata yapmanın doğal olduğu ve gerektiğinde her şeyi tekrar yoluna koyabileceği inandırabilirse, öğrenme daha kolay biçimde gerçekleştirilebilecektir. Bu açıdan yetişkin eğitimcilerinin hataya olumlu anlam yükleyebilme özelliklerinin olması gerekmektedir. Hata, insanlar için bir öğrenme fırsatıdır. Yapılan her hata zihin ve beden için bir mesajdır. Bu mesajların işlenmesi

---

² Brockett, Ralph G. - Roger Hiemstra, “*Self Direction in Adult Learning, Perspectives on Theory, Research, and Practice*” Routledge, London, 1995, s. 142; Elias, John, “*Purpose and Scope of Young Adult Religious Education*” (ed.) Harley Atkinson, Handbook of Young Adult Religious Education, Religious Education Press, Birmingham, Alabama, 1995, s. 20. Bu prensibin dindeki aslını şu prensipte bulabiliriz: “Ben kulumun zannı üzereyim. Bana dua ettiğinde, yardım istediğinde ben onunla beraberim.” Müslim, Zikir, Dua, Tevbe, İstiğfar, 1. Bir ayette de “Bana dua edin ki karşılık vereyim.” denilmektedir. Mümin, 40/60.

³ Bentley, age, s. 54.

⁴ Bentley, age, s. 53.

⁵ Yetişkinlere ihtiyaç duyduğu ilgiden daha ilgi göstermek de olumsuz sonuçlar doğurabilmektedir. Gereken desteği önermek ve ihtiyaç duyulduğunda ulaşılabilir imkanın bulunduğu mesajını vermek en uygun dengeyi kurmak anlamına gelmektedir. Bentley, age, s. 102.

sonucunda da bir sonraki denemede yapılan hata düzeltilmeye çalışılır. Öğrenme işinin gerçekleştirilmesi için hata yapan kişiler, yaptıkları hatalardan ne öğrenebileceklerinin farkında olması durumunda, bu kişilerin eğitiminden sorumlu olan öğretmenlerin yapılan hatayı, eleştiriye tabi tutulması gereken bir olgu gibi değil, insanların gelişme sürecine katkıda bulunan önemli bir unsur olarak görülmelidir.⁶

Din eğitimcileri yetişkin öğrencilerin öğrenme sürecinde yaptıkları hatalardan bir şeyler öğrenebilmelerini sağlamak için hataya olumlu bir anlam yüklemeleri gerekmektedir.⁷ Hata yapan insanların eline bir öğrenme fırsatı geçmektedir. Ancak yapılan her hata yüzünden öğrencinin eleştirilmesi durumunda bu fırsat bir bakıma elinden alınmaktadır. Çünkü yapılan hata sonucunda olumsuz karşılık almak, insanın kendini kötü hissetmesine sebep olmaktadır. Ayrıca ileride de böyle bir tepki alma korkusuyla aynı problemin üstüne gitme engellenmiş olmaktadır.⁸ Öğrencilerin başarısızlıklarına rağmen daha üstün başarılar elde edebilmeleri için yetişkin din eğitimcileri tarafından cesaretlendirilmesi uygun bir tutum olacaktır.

Hatadan sonra duyulan pişmanlık huzursuzluk verebilmesine rağmen, insanın duyarlılığını arttırmaktadır. Fiziksel boyutta bir yeri kesilen insan acı hissettiği için, yarayı tedavi ettirme gereği duymaktadır. Duygusal ve zihinsel boyutta da yapılan hatadan sonra hissedilen rahatsızlık o hatayı bir daha yapmama konusunda mesaj anlamına gelmektedir. Pişmanlık, yapılan şeyden dolayı üzüntü duymayı, durumu açıklamayı ve ortaya çıkacak bir zararın sorumluluğunu üstlenmeyi gerektirir. Bütün bunlardan ders

---

⁶ Bentley, Trevor, *İnsanları Motive Etme*, (çev. Onur Yıldırım) Hayat Yay., İst., 1999, s. 79.

⁷ Örneğin film endüstrisinde, en yetenekli oyuncular bile bir sahnenin en iyi bir şekilde çekilebilmesi için pek çok "akış" alırlar. Bunların pek çoğu "hatalı akışlar"dır. Ama böyle bir durumda eleştiri söz konusu değildir. Onun yerine burada yönetmenin oyuncularını cesaretlendirmesi ve yönlendirmesi vardır ve bu yönlendirmeleri en iyi şekilde yorumlayabilenler en iyi oyuncular haline gelirler. Bkz. Bentley, age, s. 80.

⁸ Bentley, age, s. 39. İnsanın hiç hata yapmaması mümkün değildir. Önemli olan hiç hata yapmamak değil, hatadan sonra daha mükemmeli yakalamak için gayret sarf etmektir. Bu açıdan insanlar kendilerini affedebilmeli ve başkalarının da kendisini affetmesine izin verebilmelidir. Bunu gerçekleştirebilen insan kendini değişime bırakabilir, gelişebilir ve öğrenebilir. Bu olumlu yaklaşımlar mükemmelliğin hedef olmadığını anlatır. Önemli olan yaşamak, öğrenmek ve gelişmektir. Bkz. Mountrose, Philip, *Çocuklarda ve Ergenlerle İletişime Geçmenin 25 Yöntemi*, (çev. Fatma Can Akbaş) İst, 2000, s. 185.

alınarak ahlâk gelişimi sağlanır.⁹ Bu açıdan yapılan hatalardan sonra insanların pişman olmaları sağlanırken, onların kendilerine verdikleri değer de desteklenmesi gerekir. Nitekim Kur'an-ı Kerimde de "Ancak tevbe eden ve iman edip de salih amel işleyen kimse müstesnadır; çünkü bunların kötülüklerini Allah iyiliğe çevirir."¹⁰ denilmek suretiyle hata yaptıktan sonra o davranıştan ders alan kimseler için hataların bir öğrenme fırsatı olacağı ifade edilmiştir.

B. Diyalog

Diyalog genel olarak, iki veya daha fazla kişinin karşılıklı konuşması, farklı ırk, kültür, inanç ve kanaatlerden insanların bir araya gelerek medenî ölçüler içerisinde birbiriyle konuşması yoludur.¹¹ Din eğitimcilerinin yetişkinlere cesaretlendirme ve destek sağlayabilmesi için onlarla diyalog kurabilmesi gerekmektedir. Destek ve cesaretlendirme prensibi diyalogla yakından ilgidir. Öncelikle, destek ve cesaretlendirme, diyalog yoluyla gerçekleşir. İkinci olarak da diyalog, ancak destek ve cesaretlendirme söz konusu ise mümkündür.

Diyalog bireyler arasında olumlu ilişkiler kurma, iletişim ve öğrenme açısından uygun ortam meydana getirme ve yetişkinlere saygınlık kazandırma açısından önemli bir süreçtir. Pek çok eğitimci ve filozof, eğitim sürecinde diyalogun değerini dile getirmiştir.¹² Eğitimciler yetişkinlerle diyalog kurarak ideal bir öğrenme çevresi meydana getirebilirler. Yetişkinlerin sınırları ve kabiliyetleri ancak diyalog kurma sonucunda öğrenilebilir. Bu açıdan diyalog sonucu öğrencilerin öğrenmeleri daha kolay bir şekilde gerçekleşebilir.¹³

Öğretme sanatı inançlı bir şekilde diyalog kurma sanatıdır. Diyalogun kökenine dinî öğreti ve uygulamalarda da rastlamak mümkündür. Vahiy, Allah'ın peygamber ve insanla diyaloga geçmesi, ibadet ve dua da, kulun Allah'la diyaloga geçmesi anlamına gelmektedir.¹⁴ Kur'an'da ve hadislerde peygamberlerin gerek Allah'la gerekse insanlarla yaptıkları diyaloglara sıkça rastlanmaktadır. Hz.

---

⁹ Mountrose, age, s. 179, 181.

¹⁰ Furkan, 25/70.

¹¹ Küçük, Abdurrahman, "Dinlerarası Diyaloga Niçin İhtiyaç Vardır?" Dini Araştırmalar Dergisi, C. 1, Sy. 1, Mayıs 1998, s. 31 .

¹² Elias, agm, s. 21.

¹³ Vogel, age, s. 130.

¹⁴ Doğan, Recai – Tosun, Cemal, *Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Öğretimi*, Pegem A Yay., Anara, 2002, s. 132.

Musa'nın Tur dağında Allah'la konuşması, kullarla Allah arasında aracılık etmesi yaygın örneklerdendir.¹⁵

Diyalogun gerçekleşebilmesi için, yetişkinlerin kendi hayat hikayelerini, mücadelelerini ve çabalarını, dinin ön gördüğü bir hayat tarzı yaşayabilmek için rahat bir şekilde ifade edebilmeleri gerekmektedir. Yetişkinlerin başarılarını ve başarısızlıklarını anlatmaları sadece bir hikaye anlatmaktan öte, diğer insanlar için örnek teşkil etme işlevi de yerine getirmektedir. Din eğitimcileri yetişkinlerin tecrübelerini paylaşmalarına imkan sağlayarak diyalog ortamı meydana getirebilirler. Din eğitimcileri bu diyalog ortamını, kendilerinden yaş bakımından küçük olan bireylerle gerçekleştirebilecekleri gibi ileri yaş grubundaki yetişkinlerle de gerçekleştirebilirler.

Diyalogun en önemli unsurları; güven, açıklık, sevgi, kabul ve saygıdır. Eğer bu unsurlar eğitimin bir parçası olursa eleştiri ve soruşturma gibi uygulamalar kendine uygun bir yer bulabilecektir.¹⁶

C. Sevgi ve İlgi

İnsanı bir kimseye karşı yakın ilgi ve bağlılık göstermeye yönelten duygu olarak tarif edilebilen sevgi, eğitsel çerçeve ile ilgili olarak, çok sayıda anlamı olan bir kelimedir. Sevgi; ilgi, ihtimam, itina gösterme ve endişe duyma anlamına gelmektedir.

Yetişkinlerin öğrenme etkinliklerini sürdürürken onları cesaretlendirme, desteleme ve diyalog kurmada önemli felsefi ve eğitimsel prensip sevgidir. İnsanları sevmek adalet ahlakının bir tamamlayıcısıdır. Sevgi ve ilgi, tüm dinî öğretilerin üzerinde durduğu önemli bir ilkedir. Dinî gelenekte başkalarına ilgi göstermenin değerini ortaya koyan pek çok eser vardır. İslam, Hıristiyan ve Yahudi geleneğinde Tanrı, insanları koşulsuz olarak seven ve insanlara ve tüm yaratıklara merhamet duyan Yüce Kudret olarak takdim edilmektedir.¹⁷

Dinî gelenekte, Allah'a bağlı olmak demek Allah'ı sevmek demektir. Allah'a olan bağlılık Allah'a verdiğimiz ve ondan aldığımız şeyin niteliği ile ölçülmektedir. Bu açıdan ele alındığında sevgi, iman kelimesiyle eş anlamlıdır. Hz. İbrahim güneş ve ayın battığını görünce "Ben batanları sevmem"¹⁸ diyerek aya ve güneşe iman etmediğini "sevme" kelimesi ile ifade etmiştir ki, burada "sevme",

---

¹⁵ Nisa, 4/164; Araf, 140/4.

¹⁶ Elias, agm, s. 22.

¹⁷ Lee, James Michael, *The Content of Religious Instruction*, Religious Education Press, Birmingham, 1985, s. 229.

¹⁸ En'am, 6/76.

“iman” karşılığında kullanılmıştır. Sevgi ile iman, gönülde birbirine çok yakın yerde bulunmaktadır. Sevgisiz imanın var olması söz konusu değildir.¹⁹

Kur’an’da Allah’ın seven, bağışlayan affeden isim ve sıfatlarının daha fazla zikredildiği görülmektedir. Yine Kur’an’da “şefkatle büyütüp eğiten” anlamına gelen “Rab” kelimesi “Allah” lafzından sonra en çok anılan isimdir. Hz. Peygamberin de insanlara sevgi, şefkat, ilgi ve özen gösterdiği pek çok ayette vurgulanmaktadır.²⁰

Allah’ın insanları şartsız olarak seven bir kudret olması ve peygamberin insanlara sevgi göstermesi, din eğitimcilerinin de başkalarını sevmeleri ve ilgi göstermeleri için örnek bir motivasyon olarak değerlendirilebilir.

Yetişkinlerin eğitiminden sorumlu olan kimseler için eğitim, sevgiyle neler yapılabileceğini öğretmektedir. Çünkü eğitimde en büyük güç sevgidir. Eğitim etkinliklerinde sevgi ile yaklaşımda bulunan eğitimciler, gerçekten ne yapmaları gerektiğini iyi bilmektedirler. Değişim ve gelişmenin ardında yatan temel güç, bilimden ziyade sevgidir. İnkılap ve değişimler her ne kadar bilimsel çalışmalar ve keşifler sonucu ortaya çıksa da, bu bilimsel çalışmalar ve keşiflerin altında yatan en önemli etkenlerden birisi insan sevgisidir.

Din eğitimcileri seven bir toplumun arabuluculuğu görevini üstlenirlerse yetişkinlerin, dinî değerleri kabullenme ve uygulama tecrübesi daha kolay gerçekleşecektir.²¹

Yetişkin eğitiminde öğrencilerin eğitim etkinliklerine katılmaktan ötürü memnuniyet duyup duymadıklarını belirleyen en önemli faktörlerden biri öğretmen ve öğrenci arasındaki ilişkilerin niteliğidir. Din öğretimi yetişkinlerin zihinlerine hitabeden bir süreç olmanın yanı sıra, yetişkin öğrencilere ilgi gösterme ile de yakından ilgilidir. Diğer bir deyişle din öğretimi sadece öğrencilere bilgi vermekten ibaret değil, yetişkin öğrenci ile eğitimci arasında sıcak ve güven verici ilişkiler geliştirebilmektir. Yetişkin öğrencinin eğitim

---

¹⁹ Bayraklı, Bayraktar, Kadın, Sevgi ve Temel Haklar, İşaret Yay., İst., 2000, s. 90.

²⁰ Bu ayetlerden bazıları şunlardır: “*Andolsun size kendinizden öyle bir peygamber gelmiştir ki, sizin sıkıntıya uğramanız ona çok ağır gelir. O size çok düşkün, müminlere karşı çok şefkatlidir.*” Tevbe, 9/128. “*Bu kitaba inanmazlarsa arkalarından üzüntüyle neredeyse kendini harap edeceksin.*” Kehf, 18/6. “*Rasülüm onlar iman etmiyorlar diye neredeyse kendine kıyacaksın.*” Şuara, 26/3. “*Sen sevdiğini hidayete erdiremezsin. Ancak Allah dilediğini hidayete erdirir.*” Kasas, 28/56.

²¹ Elias, John, L., *The Foundations and Practice of Adult Religious Education*, Robert E Krieger Pub. Company, USA, 1982, s. 90.

etkinliklerinden hoşnut kalmasındaki en önemli faktörlerden biri, öğretmenin öğrenci ile bir birey olarak ilgilenmesi ve öğretmen - öğrenci arasında gerçekleştirilen bireysel ilişkilerdir.²²

Yetişkin din eğitimcileri, yetişkinlerin kendilerini geliştirmesi için ilgi göstererek onları olduklarından daha iyi öğrenciler olabilmeleri için çaba gösterebilirler.²³ İlgi göstermenin tam olarak ne anlama geldiğini tarif etmek kolay olmasa da en genel anlamda ilgi, bir başkasının bizim iyiliğimiz konusunda duyarlı olduğunu sezgi yoluyla anlamamızdır. İlgi duyma, başkalarının çabalarına ve mücadelelerine duyarlı olmayı ve başkalarına karşı inanç dolu olmayı ve onları kabullenmeyi gerektirir.²⁴

Öğrencileri destekleyen ve cesaretlendiren eğitimciler, başka mülahazalarda bulunmaksızın, yetişkin öğrencileri, değer verilen ve sevilen kişiler olarak önemserler. Böyle bir durumda din eğitimcisi değer verilen kişiyle ne kadar çok ilgilenirse, öğrenci de öğrenme ile o kadar fazla ilgilenecektir.

İlgi, din eğitiminde yetişkinlerle karşı karşıya gelenler için, çeşitli yollarla açıkça ifade edilebilir. Din eğitimcileri ilgi göstermeye çalıştığı insanların isim ve yaşantılarını bilme konusunda gayret sarf edebilir, onlarla beraber olmaya istekli olabilir, onları dinleyebilir ve kendi iç dünyalarını onlarla paylaşabilir. İlgi, sevinçleri paylaşarak ve acılarla empati kurularak gösterilir. Eğitim açısından ilgi göstermek, başkalarının öğrendiği şeyleri değerli bulmak, eğitimcilerin sunduğu öğrenme etkinlik ve tecrübelerinin sonuçlarıyla alakalı olmak ve tüm öğrencilerin görüşlerini saygıyla kabullenmektir.²⁵ Bu tür yaklaşım biçimi, eğitimi üstlenen yetişkinlerin hayatlarının belki küçük, ama önemli bir parçasıdır.

Bunların ışığında diyebiliriz ki, yetişkinlerin öğretmenleri, sadece hakikati bulmaya yardım eden bir öğretici olmanın yanı sıra, öğrencilere ilgi gösteren bir tutuma sahip olmalıdır. Diğer bir deyişle din eğitimcileri sadece bilgi verme ve fikir oluşturmakla kalmayıp

---

²² Elias, agm, s.21; Brocket - Hiemstra, age, s. 142.

²³ Elias, agm, s. 23.

²⁴ Elias, agm, s. 23. Bir insanın başkasına karşı ilgisizliği, kayıtsızlığı, coşkusuzluğu, herhangi bir duygu ya da coşku göstermemesi, onunla ilişki içinde olmadığını gösterir. İlgisizlik iki insan arasında ilişki kurmayı ya da ilişki bozmayı etkilemediği varsayılır. Aile ve okul gibi insanların birlikte bulunmak, çalışmak ve geçinmek durumunda oldukları durumlarda ilgisizlik ilişki bozabilir. Bkz. Başaran, İbrahim Ethem, *Eğitim Psikolojisi*, Ankara, 1997, s. 163.

²⁵ Elias, agm, s. 23.

yetişkinlerle sıcak ve güven verici ilişkiler geliştirmelidir. Bu şartlar altında öğrenme daha kolay gelişme sağlayabilmektedir.²⁶

D. Dinleme

Yetişkinleri destekleme, cesaretlendirme, diyalog kurma ve sevgi gösterme süreci ile ilgili en önemli husus, öğretmen aktif dinleme özelliğidir.²⁷ İyi bir öğretim, iyi bir dinleme ile başlar. Din eğitimcilerinin yetişkin öğrencilere yardım edebilmesi için onların bilgi, tutum ve kabiliyetlerini öğrenmesi gerekir. Çünkü bu hususlar öğrenmenin gerçekleşebilmesi için, hayatı öneme sahiptir. Öğrenciyi anlamak da büyük ölçüde onu dinlemekle mümkün olur.²⁸

İnsanlarla diyalog kurma, onların hikayesini dinlemekle başlar. Yetişkinlerin tecrübelerini öğretmenle paylaşmalarından eğitimcilerin de öğreneceğİ çok şey vardır. Ayrıca yetişkin öğrenciler de kendilerini başkalarına anlatmak suretiyle pek çok yeni şey öğrenebilirler. Yardım ilişkilerinde yetişkinler tecrübelerini paylaşabilmelidirler. Bireyler davranışlarını ve onların sonuçlarını, duygu ve düşüncelerini paylaşmak suretiyle anlamlandırabilirler. Bu bağlamda dinleme, bireyin sözlü iletişimini anlamayı içerir. Etkili eğitimciler yetişkinlerin tecrübelerinin zengin ve olumlu yönlerini güçlendirmeye, onları dinlemekle başlayabilirler.²⁹

Öğrencilerinin ne istediğini, ne hissettiğini, nelere ihtiyaç duyduğunu bilmeyen eğitimciler onlara erişemezler. Öğrencilere erişemeyen eğitimciler de onları harekete geçiremezler.³⁰ Yetişkin öğrencileri yeteri kadar konuşturabilen eğitimciler, onların gerçek duygularını ve düşüncelerini anlayabilirler. Dünyada pek çok sorun, üzüntü ve başarısızlık, insanların birbirlerini dinlemeyi kabullenmediğİ için ortaya çıkmaktadır.³¹

Etkili dinlemede ilk adım, konuşmayı bırakarak öğrenciyi odaklaşmakla atılır. Bundan sonra dinlemede şu hususlara dikkat edilir: Bir başkasına değıl konuşan öğrenciyi odaklanılır; öğrenci ile

---

²⁶ Elias, agm, s, 21.

²⁷ Ferro, Trenton R. – Dean, Gary, “*General Principles and Procedures*” (ed.) Harley Atkinson, Handbook of Young Adult Religious Education, Religious Education Press, Birmingham, Alabama, 1995, s. 177; Brocket - Hiemstra, age, 142.

²⁸ Ferro - Dean, agm, s. 177.

²⁹ Elias, agm, s. 22; Brocket - Hiemstra, age, 142.

³⁰ Giblin, Les, *İnsan ilişkilerinde Güven ve Güç Elde Etmenin Yolları*, Sistem Yay., İst., 1999, s. 112.

³¹ Giblin, age, s. 117. Öğretmen öğrenciyi dinlemek suretiyle dikkatini kendi üzerinden uzaklaştırarak ben merkezlikten kurtulabilir. İki aracın çarpışmasının nedeni sürücülerden birinin dikkatini karşınsındakinden ziyade kendi üzerinde toplamış olmasındandır. Bkz. Giblin, age, s. 113.

göz teması kurulur; öğrencinin vermeye çalıştığı mesajdan hem bilgi almaya, hem de duyguları hissetmeye çalışılır; öğrencinin açıklamaları ve sorularını diğer öğrencilerin de anlamasını sağlamak için yeniden ifade edilip tekrarlanır; öğrencinin sözü kesilmeden konuşmasını bitirmesi beklenir; Bu tür bir davranış tarzı, öğrencinin de öğretmen kadar saygıya değer olduğu anlamına gelir.³² Başarılı bir eğitimci, yetişkin öğrencinin söylediklerinin değerli ve önemli olup olmadığını ancak dinlemek suretiyle öğrenebilir.

E. Güven ve Saygı

Güven ve saygı birbiri ile yakından ilgili iki kavramdır. Güven ve saygı, insan ilişkilerinin temelidir. Öğrenme ortamı, öğretmen öğrenci arasında elde edilen güven ve saygı ile şekillenmektedir. Sağlıklı iletişim, öğretmen ve öğrencilerin psikolojik tehdit hissetmedikleri durumlarda daha kolay gerçekleşebilir. Güven ortamının var olduğu durumlarda açık iletişim söz konusudur. Bireyin kendini ifade etmesi de ancak açık iletişimin olduğu durumda mümkün olabilir.

Açık iletişim ve kendini ifade etmenin mümkün olduğu ortamda tartışılan konularda kelime oyunlarına gidilmez. Güvenin olmadığı durumlarda iletişim yüzeysel seviyede kalır ve öğrenciler bilgiyi araştırma konusunda, ciddi bir şekilde meşgul olmazlar.³³ Güvenin olmadığı yerde denetim arzusu, denetim arzusunun olduğu yerde kıskançlık, kıskançlığın olduğu yerde saldırganlık söz konusudur. Sonuçta ideal bir öğrenme ortamının gerçekleşmesi mümkün olmamaktadır.

İdeal bir öğrenme ortamı meydana getirebilmek için din eğitimcilerinin dini değerleri öğretmeye atfettikleri önem kadar, güven telkin eden bir yaklaşım biçimi benimsemeye ve öğrencilerine güvenmeye önem vermeleri gerekmektedir.³⁴

Eğitimcinin yetişkinlere güven duyması, hiçbir zaman hayal kırıklığına uğramayacağı anlamına gelmemektedir. Güven her zaman risk unsuru taşımaktadır. Güven, diğer insanların sizi yaralamayacağını kesin delili değildir. Diğer bir insana karşı güven ve saygı duymak, bu insanın değer ve itibarının olduğu inancı anlamına gelmektedir. Öğrenmeyi kolaylaştıran yetişkin din

---

³² Ferro - Dean, agm, s. 177.

³³ McKenzie, age, s . 221.

³⁴ Hz. Peygamber İslâm dinini tebliğ etmeden önce güven ortamını sağlamış ve kendisine peygamber olmadan önce ona güvenilir kimse anlamına gelen "emin" lakabı verilmişti. Diğer bir deyişle Hz. Peygamber insanlara dini telkin etmeden önce güven telkin etmişti.

eğitimcileri hizmet götürdüğü kimselere karşı olumlu bakış açısına sahip olan kimselerdir.³⁵

Eğitimcinin yetişkine saygı duyması, öğrenciyi farklı bir birey olarak yargılamaksızın değer vermesi ve fikirlerine saygı duyması anlamına gelmektedir. Farklı fikirde olanlara saygı duymak, onlarla aynı görüşte olduğumuz ve onları onayladığımız anlamına gelmemekte, onları anladığımız anlamına gelmektedir. Bazı yetişkinler diğerlerinden daha az bilgi sahibi olabilir; geçmiş tecrübeleri, yaşantıları onu farklı görüşleri benimsemesine yol açmış olabilir. Eğitimcinin farklı görüşlere sahip olan yetişkinlere saygı duymadığı sürece, gerçeği araştırması da mümkün olmamaktadır.

Karşılıklı güven ve saygı, ifade hürriyetini kuvvetlendirmektedir. Öğrencinin kendisini azarlanma korkusu olmadan ifade hürriyeti hissetmesi, onun öğretmenine ve arkadaşlarına güven ve saygı duyması anlamına gelmektedir.

F. Empati

Empati, “bir kişinin kendisini karşısındaki kişinin yerine koyarak olaylara onun bakış açısıyla bakması, o kişinin duygularını ve düşüncelerini doğru olarak anlaması, hissetmesi ve bu durumu ona iletmesi” sürecidir.³⁶ Yetişkin din eğitimcisinin farklı görüşlere saygı duyması, öğrencileriyle sağlıklı bir iletişim kurması, onlarla empati içinde olmasını gerektirmektedir.

İnsan karşısındakinin duygularını, onun gibi duygulanmadan anlamaya çalıştığında ve bu anlamasını ona iletğinde, iyi ilişkiler kurabilir. Empati, insanların birbirlerini anlamaları için önemli bir yaklaşımdır.³⁷

Eğitimcinin empati kurabilmesinin ön şartı, ben merkezlikten kurtulmasıdır. Ben merkezci davranan kişinin karşısındakinin rolüne girmesi ve olaylara onun bakış açısından bakması mümkün değildir. Araştırmalara göre empati kurma becerisi ile yaratıcılık,

---

³⁵ McKenzie, age, s. 222.

³⁶ Dökmen, Üstün, *İletişim Çatışmaları ve Empati*, Sistem Yay., İst., 1999, s. 135. Empati ile sempati (duygudaşlık) arasında fark vardır. Sempati; iki insanın bir olaya, bir nesneye ya da birbirlerine karşı aynı duyguda, aynı düşüncede olmaları; benzeşen bu duygu ve düşünceleri birbirleriyle paylaşmalarıdır. Empati, sempatiden farklı olarak insanın karşısındakine benzer duygular içinde olmasını değil, onun duygularını anlamasıdır. Sempatide insanın karşısındaki insana duygularıyla yaklaşımı vardır. Oysa empatide insanın kendini karşısındakinin yerine koyarak, onun bakış açısından onun duygularını, yansız bir yaklaşımla tanıması egemendir. Empati, bir bakıma, karşısındakinin duygularını onun gibi algılama; bir başka deyişle “algıdaşlık”tır. Bkz. Dökmen, age, s. 136; Başaran, age, s. 163.

³⁷ Başaran, age, s.164.

liderlik, toplumsallaşma, sosyal duyarlık ve işbirliği arasında olumlu bir ilişki vardır. Empatik becerileri ve eğilimleri yüksek olan, bu yüzden de diğer insanlara yardım eden öğretmenlerin, yetişkin öğrenciler tarafından sevilme ihtimalleri de artmaktadır.³⁸

Empatik bir anlayışa sahip olan öğretmen, öğrencinin içinden gelen reaksiyonlarını daha kolay anlayabilmektedir. Bu da öğretmen tarafından, öğrenme sürecinin öğrencilerce nasıl görüldüğünün anlaşılmasına yardımcı olmaktadır. Bu nitelik, kazanılması zor özelliklerden birisidir. Çünkü bazı öğretmenler olaylara genellikle kendi açılarından bakarlar, öğrenciyi onlar değerlendirip onlar eleştirirler. Empatik anlayışın ilk basamağı öğretmenin öğrencilerini anlama ve dinlemeye yönelik olarak onlara zaman ayırmasıdır.³⁹

Öğretmenin kendini, öğrencilerinin yerine koyarak olaylara, nesnelere onların gözüyle bakarak onların duygularını tanıması, anlaması, algılaması ve bunları öğrencilerine iletmesi onu eşduyumlu yapar. Eşduyum, öğretmeni hoşgörülü kılar.⁴⁰ Öğrenciyi dinleyerek ve onunla empati kurarak öğretmen, daha çok anlayış elde etmeye çalışır.

Öğrenciler, öğretmenin empatik özelliklerini fark etmeleri durumunda anlaşıldıklarını ve kendilerine önem verildiğini hissederler. Öğretmen tarafından anlaşılma ve önem verilme öğrenciyi rahatlatmakta ve kendisini iyi hissetmesine imkân sağlamaktadır.⁴¹ Empatik iletişimde yeterli bilgi aktarımının yanı sıra hem öğretmenin, hem de öğrencilerin kendilerini yalnız hissetmeleri de engellenmektedir.⁴²

G. Kabul ve Onay

Kabul, başka insanları oldukları gibi beğenerek ilişkileri sürdürme, onlara rıza gösterme ve hoş görme anlamına gelmektedir. Yetişkin din eğitimcilerinin öğrencilerini oldukları gibi kabullenmeleri gerekmektedir. Çünkü insanlar oldukları gibi kabul edilmeye ihtiyaç duyarlar. En acımasız insanlar dahi kabul görmek isterler. İnsanlar

---

³⁸ Dökmen, age, s. 141, 147.

³⁹ Köylü, Mustafa, *Yetişkin Din Eğitiminin Teorik Temelleri*, Etüt Yay., Samsun, 2000, s. 211.

⁴⁰ Başaran, age, s. 164.

⁴¹ Dökmen, age, s. 146.

⁴² Üç tür iletişim vardır: Bunlar, (a) Çatışmalı İletişim, (b) Çatışmasız İletişim (c) Empatik İletişim. Çatışmalı iletişim kurmaya çalışan taraflar hem yeterli bilgi edinemezler, hem de yalnız kalırlar. Çatışmasız iletişimde taraflar birbirlerine yeterli bilgi aktarabilirler, ancak yine de yalnızdırlar. Empatik iletişimde ise hem yeterli bilgi aktarımı olur, hem de taraflar yalnız kalmazlar. Dökmen, age, s. 155-156.

eleştiren, sürekli kusur bulmaya çalışan kimselerle iletişimlerini sürdürmeye isteksizdirler.

Başkalarını kabul eden ve onları oldukları gibi beğenenler, başkalarının davranışlarını iyi yönde değiştirmede en başarılı olan kimselerdir. Hiç kimse bir diğerini yeniden biçimlendirme gücüne sahip değildir. Ancak, karşındakini olduğu gibi kabullenenler, ona kendini değiştirme gücü vermiş olurlar. Pek çok iyi niyetli insan, sırf başkasını olduğu gibi kabul edemediği için, onları olumlu yönde etkileme konusunda başarısız olabilmektedir.⁴³

Din eğitimcisinin yaklaşım biçimi, ahlâkî yargılama göstermeksizin kabullenme şeklinde olması gerekmektedir. Yetişkinin kusurlarıyla birlikte tüm özelliklerini yargılamadan kabul gösteren bir tutum içinde olan eğitimciler, yetişkinler tarafından yargılanmadan kabul edileceklerdir. Zira yargılayan kimseler, diğer insanlara kendilerini yargılamaları için bir bakıma ipucu vermiş olurlar.⁴⁴

Onay ise, kabullendiğimiz kimselerde takdir edebileceğimiz olumlu özelliklerin olduğunu vurgulamak demektir. Eğitimcilerin yetişkinleri kabullenmelerinin yanı sıra onları onaylamaları, daha olumlu sonuçlar meydana getirebilmektedir. Çünkü böyle davranmakla, insanları hataları ve kabahatleri ile kabul edip ilişkiyi sürdürürken hoşgörü göstermenin ötesinde, o kimsede takdir edebileceğimiz olumlu şeylerin olduğunu vurgulamış oluruz. Bu açıdan onay, kabulden daha önemlidir.

Eğitimciler her zaman öğrencide onaylayacağı ya da onaylamayacağı bazı şeyler bulabilirler. Bu onların ne aradığına bağlıdır. Olumsuz tipteki kişilikler her zaman kusur aramaya çalışırken, olumlu tipteki kişiler onaylayacak şeyler bulabilirler.⁴⁵

İnsanlar genellikle yapılanların iyi ve olumlu taraflarını değil hata ve zayıflıkları görmeye şartlanmışlardır. İnsanlar eleştiri isteseler bile aslında duymak istedikleri şey, övgüdür. Övgü insanlara kolayca veremediğimiz ama almaktan fazlasıyla hoşlandığımız bir hediye gibidir. İnsanları gerektiği gibi övebilmek için övgüye değer bir şeyler yapıldığının farkına varabilmek, zaman geçirmeden gerektiği gibi davranmak, basit kelimeler kullanmak, kesin olmak ve övgüde herhangi bir aşırılığa kaçmamak gerekmektedir.⁴⁶

---

⁴³ Giblin, age, s. 70-71.

⁴⁴ Giblin, age, s. 60, 71.

⁴⁵ Giblin, age, s. 75.

⁴⁶ Bentley, age, s. 100-101.

H. Soru-Cevap Metodu

Yetişkin din eğitimcileri yetişkinlerin öğrenmelerini kolaylaştırabilmek için öğrencinin düşündüğünü ifade etmesine yardım etmeli ve söylediklerini netleştirmek için onları cesaretlendirmeye çalışmalıdır. Öğrenci bilginin gerçekliğini araştırma için, eğitime sorular sorabilmelidir. Öğrencinin araştırma ve öğrenme için soru sorması, onun kendisini keşfetmesine ve başkasının durumunu anlamasına yardımcı olmaktadır.

Soru sormanın mevcut öğrenme metotları arasında en önemli öğrenme yöntemi olduğu söylenmektedir. Öğrenci soru sormak suretiyle derse katılım göstermekte, konu hakkında ne bildiğini ortaya koymakta, dikkatini yoğunlaştırmakta, tartışmaya katılmakta, düşüncesini canlı tutmakta, bilgisini netleştirmekte ve bilgisini sınama imkânı bulmaktadır. Bunlara ilave olarak yetişkinin sorduğu sorular, öğretmen öğrenci arasındaki veya öğrencilerin kendi aralarındaki ilişkiyi zenginleştirmede etkili olmaktadır. Bu tür sorular öğretmenin öğrenci ile aynı görüşü paylaşıp paylaşmadığını ve öğrencinin konuyu daha iyi anlayabilmesi için öğretmenin neler yapabileceğini göstermesi açısından, öğrenme süreci ile yakından ilgilidir.⁴⁷

Ayrıca soru sorma, öğrenilen bilgilerin hem öğretmen, hem de öğrenciler tarafından ayrıntılara girilmesine imkân vererek bilgilerin pekiştirilmesini kolaylaştırır. Bu tür bir süreç, daha sonra öğrenilecek bilgilerin kazanılmasına da katkıda bulunur.⁴⁸

Din eğitimcileri yetişkinlerin, anlamlı bir hayat sürdürmelerine imkân sağlayabilmek için onların dinî geleneğe ait eleştirel sorular sormasına imkân sağlamalıdır. Hayatın tecrübe edilmesi ve denenmesi hayata değer kazandırdığı gibi, dinî inancın da tecrübe edilmesi ve denenmesi inanca değer kazandırmaktadır. Yetişkinin dinî geleneğe mutlak olarak itaat etmesini istemekten çok, o kimsenin dinî bağlılığını ortaya koyabilmesi için eleştirel bir yansıtmayla bunu ortaya koyması daha olumlu bir yaklaşım tarzıdır. Bazı din eğitimcileri yetişkin dindarlığını dinî önderlere mutlak itaat olarak görmekte, onların eleştirel bakış açısı kazanmaları gerçeğini göz ardı etmektedirler. Dinî inanç mutlak itaatten çok, gönülden bağlılıkla ilgilidir. Çoğu yetişkin bu eleştirel bakış açısını kazanmadığı için dinî inancını çocuklukta elde ettiği anlam çerçevesinde devam ettirmektedir. Sonuçta pek çok yetişkin, çocuklukta elde ettiği anlam çerçevesinde takılıp kalmakta, taklidî

⁴⁷ Ferro - Dean, agm, s. 177.

⁴⁸ Jones, Brett D.; Bayen, Ute J., "Teaching Older Adults to Use Computers: Recommendations Based on Cognitive Aging Research," Educational Gerontology, Oct/Nov98, Vol. 24 Issue 7, ss. 675-690.

imandan kurtulup tahkiki iman seviyesine yükselememektedir.⁴⁹ Bu açıdan din eğitimcilerinin yetişkinlerin soru sormalarına tepki göstermekten çok, onların dini geleneğe ait sorular sormasına imkân sağlaması gerekmektedir. Kur'an'da da insanların soru sormaları "bilmiyorsanız bilenlere sorun"⁵⁰ ayetiyle teşvik edilmiştir.

Öğretmenlerin öğrencinin fikirlerini almak için sorular yöneltmesi de öğrenme sürecinde olumlu sonuçlar meydana getirebilmektedir. Yetişkinin fikirlerinin alınması, yetişkin tarafından kendine önem verilmesi şeklinde değerlendirilmektedir.⁵¹

Yetişkinlere soru yönelten eğitimcilerin öğrencilere, cevap vermek için yeterli zaman vermesi onların cevaplarına değer vermesi anlamına gelmektedir.⁵² Eğitimcilerin yetişkinlere yönelttiği sorular açık uçlu ve kapalı uçlu sorular şeklinde olabilir. Kapalı uçlu sorunun bir tek cevabı ve bir tek gerçeği ortaya çıkarması söz konusudur. Kapalı uçlu sorular, öğrencinin verilen bilgiyi öğrenip öğrenmediği ve öğrencinin öğretmen ve arkadaşı ile aynı görüşte olup olmadığını belirlemek için yöneltilir. Açık uçlu soruların birden fazla cevabı olabilir. Açık uçlu sorular öğrencilerin fikir ve düşüncelerini ortaya çıkarabilir, problemlere çözüm getirebilir ve alternatifler sunabilir.⁵³

I. İfade Serbestisi

Bazı yetişkinler öğretim sürecini sadece öğretmen tarafından dile getirilen fikir ve düşüncelerin kabullenilmesi ve tekrar edilmesi olarak düşünür. Halbuki yetişkinlerin öğrenme sürecine katılmaları ve düşündüklerini ifade etmeleri önemli bir husustur.

Yetişkinler, öğretmenin kendisini azarlayacağı, hatalarından dolayı alay edeceği, hatta hatalarını düzeltereği endişesi taşımaksızın kendisini ifade edebilmelidirler. Yetişkinler kendilerini öğretmen ve diğer yetişkin öğrencilerle aynı fikirde olmadıkları durumlarda bile ifade etmekte özgür hissetmelidirler. Suskun yetişkinler konuşma özgürlüğünün avantajından yararlanmak istemeyebilirler. Fakat

---

⁴⁹ McKenzie, Leon, "The Purpose and Scope of Adult Religious Education" Handbook of Adult Religious Education, (ed.) Nancy T. Foltz, Religious Education Press, Birmingham, Alabama, 1986, s. 12.

⁵⁰ Nahl, 16/43. Bilimsel gelişmeye yol açmayan kişisel sorular, insanların gizlediği suçları açığa çıkarmak için yöneltilen merak sonucu sorular, karşısındaki kimseleri sınamak ve zor durumda bırakmak için yönetilen soruların sorulması da uygun görülmemiştir. bu hadislerle ilgili olarak geniş bilgi için bkz. Müslim, Fedail, 132, 134.

⁵¹ Brocket - Hiemstra, age, s. 142.

⁵² Ferro - Dean, agm, s. 178.

⁵³ Ferro - Dean, agm, s. 177.

onların bile bu tür bir öğretim durumuna karşı, olumlu duygular beslemeleri söz konusudur.

İfade hürriyeti, yetişkinlerin eğitim etkinliklerini ve derslere katılımlarını etkileyen en önemli hususlardan birisidir. Çocuklar, eğitim etkinliklerine katılıp katılmayacaklarını kendileri belirleyemezler. Ayrıca çocuklar hissettikleri olumsuzlukları ifade edebilme konusunda çoğu zaman yeterli kaynağa sahip değildirler. Çocukların eğitim etkinlikleri zorunlu bir süreç olduğu için, öğretmen tarafından kolaylıkla disipline edilerek katılımları sağlanabilir. Diğer taraftan yetişkinler, kendi kendilerini belirleyebilen ve başkaları tarafından yönlendirilmeye izin vermek istemeyen kimselerdir. Ayrıca yetişkinler çocuklara oranla, sınıfın disipline edilmesi konusunda uygulanan yöntemlere daha az kulak verirler ve genellikle konuşarak kendilerini ifade ederler. Düşüncelerinin ifade edilmesinin engellenmesini arzu etmeyen yetişkin öğrenciler, bu tür bir engellemeye tepki gösterirler. Eğer yetişkinler kendilerine ifade hürriyeti sağlanmadığını düşünürlerse tepkilerini bazen açık bir şekilde göstermeyebilirler. Onlar böyle bir ortamı onaylamadıklarını ayaklarıyla gösterirler ve eğitim etkinliklerine katılmaktan vazgeçerler.⁵⁴

Din eğitimcileri düşüncenin açıklanması konusuna daha çok önem atfetmelidirler. Din eğitimcileri yetişkinleri biçimlendirmeye çalışmaktan ziyade, onların birey olarak kendilerini geliştirmeleri için gayret göstermelidirler. Bu sonucun elde edilmesi de, verilen bilginin üstünlüğüne vurgu yapmaktan çok, düşüncenin geliştirilmesi ve verilen bilginin eleştirilmesine imkân sağlamak suretiyle mümkün olur.

Öğretmenin davranış tarzı, bazen öğrencinin tecrübelerini zenginleştirmesine engel olabilmektedir. Örneğin bir öğrenciye “beni izle ve benim yaptığım gibi yap” demek, “benim yaptığımdan daha doğru bir yol yoktur.” anlamına gelmektedir. Eğer başka bir yol varsa da, öğrenci kendinde bunu keşfetme gücü bulamamaktadır.⁵⁵ Bu açıdan din eğitimcilerinin farklı görüş, düşünce ve eleştirilere açık olmaları gerekmektedir.

Yetişkin eğitimcileri kendi fikirlerini kabul ettirme konusunda yetişkinlerin farklı görüşlerinin yanlışlığını ortaya koyarak onları eleştirmeye çalışmaktan ziyade, yetişkinlerin kendi fikirlerini, yine kendi istekleriyle değiştirmelerine imkân sağlamalıdır. İnsan doğasının en güçlü dürtülerinden biri kendini korumaktır. İnsanların

---

⁵⁴ McKenzie, age, s. 220-221.

⁵⁵ McKenzie, age, s. 224.

fikirleri küçümsendiğinde ve fikirlerinin saçma olduğu söylendiğinde, kendini savunma konumuna geçmektedir.⁵⁶

Eğitimciler öğrencilerinin farklı duygu ve düşüncelerini kabul etmelidirler. Bazı öğretmenler, aşırı fikirleri ve öğrencilerin güçlü duygularını reddetme eğilimindedirler. Oysa bu durum, öğrencilerin kendi şahsiyetlerini oluşturmada olumlu bir vasıtaadır. Eğer eğitimciler, öğrencilerinin duygu ve düşüncelerini kabullenmede başarı gösterirlerse, o takdirde onlar, fikirlerini rahatlıkla ortaya koyabilen grubun birer üyesi olabilirler.⁵⁷ Etkili din eğitimi gerçekleştirebilmek için öğretmenin, öğrencilerinin katkılarını önemsemesi ve değerli kabul etmesi öğrenme ortamının oluşturulmasında olumlu katkılar sağlayacaktır.

Sonuç

Yetişkinlerin öğretimi ile ilgilenen kolaylaştırıcıların bazı bireysel ve kişiler arası iletişim özelliklerine sahip olmaları gerekmektedir. Bu özellikleri şu başlıklar altında sıralayabiliriz; Kolaylaştırıcılar gerçeklik özelliğine sahiptir; kendine güvenir; yardıma isteklidir; kişiliğini ortaya koyabilir; ihtiyaçların yetişkinlere nasıl ileteceğinin bilincindedir; ödüllendirici, kabullenici ve insanlara güvenen bir kişiliği vardır; öğrencilerinin duygu ve düşüncelerini anlayarak onlara gereken özeni gösterir; öğrencilerinin her birini ayrı bir kişi ve değer olarak görür; yetişkinin değişebileceğine ve öğrenebileceğine inanır; öğretme konusunda istekli, coşkulu sabırlıdır; yeterli alan bilgisine sahiptir; araç ve gereç kullanabilmede beceriklidir; açıklık ve mizah duygusuna sahiptir.

Yetişkin eğitimcisi; sıcak kanlı, öğrencilerini seven, kabul eden ve benimseyen bir kişiliğe sahiptir; öğrencilerinin kendi planlama tarzlarına büyük saygısı vardır ve bu konulara müdahale etmek istemez; kendisini öğrenen kişiler olarak eşit görür; değişmeye ve yeni tecrübelerle açıktır; lider olma nitelikleri taşır; yetişkinler tarafından kabul edilecek şekilde olgun bir kişiliğe sahiptir; grupta çalışma kabiliyetine sahiptir; iletişim araçlarını kullanmada yeterlidir; yetişkinlerle birlikte çalışma tecrübesine sahiptir; toplum organizasyonunu, toplumun güç yapılarını ve toplum gelişimini bilir ve anlar; eğitim idaresinde tecrübe sahibidir; öğrencilere yetişkin gibi davranır; bireyselliklerine saygı gösterir; akademik alanda yeterlidir ve yetişkin eğitime ilişkin gerekli dersleri almıştır.

Yetişkinlere din hizmeti ve eğitimi götürme konumunda olan yetişkin din eğitimcilerinin yukarıda bahsedilen özelliklere sahip bir şekilde yetiştirilmesi ve istihdam edilmesi önemli bir husustur. Bu

---

⁵⁶ Giblin, age, s. 125.

⁵⁷ Köylü, age, s. 211.

açidan yetişkinlerin dinî gelişimi ve eğitimi konusunda uzman eğitimci yetiştirmek amacıyla İlahiyat Fakültelerinde “Din Hizmetleri Bölümü”nün açılmasına ihtiyaç duyulmaktadır.